

Készülünk a választásra. Kormány és ellenzék lehetőségei a mostani kampányban. Összegezzük a tudnivalókat a döntés előtt.

Az előző két előadás során áttekintettük a történelem során előállt társadalmi viszonyokat, az uralom és a hatalom legfontosabb jellemzőit, a képviseleti rendszerek lényegét, a politikai küzdelem fő célját, a választói többség kialakítását. Beszéltünk a politikai kommunikáció, a rábeszélés technikájáról és az ellene való védekezésről, az objektív szemlélet megőrzésének lehetőségeiről. Arra azonban most kerítünk sort, hogy tudatosítsuk, milyen alapon hozunk döntést és mi múlik a döntésünkön. Mert döntésünkkel általánosságban, de személyesen és külön-külön is felelősséggel tartozunk azért, ami szavazatunk következtében be fog következni. Áttekintünk majd néhány technikai kérdést is.

A kiválasztott vezető szerepe a választási harcban és utána

Bár demokráciában (a többség uralma alatt) élünk, azért mégiscsak a **személyes vonzerő**, a kiválasztott vezető által kimondott szó, a vezető által felvázolt program az, ami motiválja a választókat. Vezető nélkül a modern demokratikus rendben sem képzelhető el hatékony kampány, különösen nem úgy, hogy az győzelemmel záruljon. A választási küzdelem szinte mindig a pártok vezetői között zajló személyes küzdelemként jelenik meg, ahol minden tartalom, ígélet és kampánytéma a listavezetőben ölt testet, ő képviseli, ő viszi diadalra az ellenfél vezetőjével szemben. Az 1960-as évektől Amerikából indult a személyre fókuszáló médiakampány, amely a televízió révén széles tömegek számára is elérhető, és a közönség úgy nézi az elnöki (miniszterelnöki) vitákat, mint egy sportmérkőzést, mondjuk, mint egy boxmeccset, ahol az ügyesebb és felkészültebb, szimpatikusabb jelölt egy ország szeme láttára képletesen kiütheti az ellenfelét. (Nálunk ilyen volt a Horn-Orbán vita, az Orbán-Medgyessy vita vagy legutóbb az Orbán-Gyurcsány vita.)

Látható, hogy a választási küzdelem messze nem a kiválóságról, a közösség jobb képviseléről szól, hanem a választók megnyeréséről. Egy megnyerő megjelenésű, izmos, szálfatermetű politikus szinte behozhatatlan előnyben van egy átlagos, vagy inkább gyenge fizikai adottságokkal rendelkezővel szemben, még akkor is, ha az utóbbi sokkal alkalmasabb a feladatra, mint a mutatósabb külsővel rendelkező. A választás ugyanis legalább kétharmad részben érzelmi döntés. Amerikai mérések mutatják, hogy végül a szavazófülkébe lépő választók legalább 10%-a az utolsó pillanatban dönti el, hogy melyik jelöltet is válassza. (Épp ezért született meg a kampánycsend intézménye, ill. az, hogy a szavazófülke közelében nem lehet politikai reklámot elhelyezni. Ezzel akarták növelni a tudatos választók számát, legalább annyiban, hogy maradjon a helyiségbe lépéséig meggondolt döntése mellett.)

Láthatjuk tehát, hogy a pártpolitikai küzdelemben a vezetőnek kiemelkedően fontos szerep jut, éppúgy, mint a középkorban a csatákban részt vevő vezér esetében. Ugyanis a személyre koncentrált kampány a személy felmutatásával képes a mögötte álló politikai pártot (pártokat) győzelemre vinni. Néha az is előfordulhat, hogy a **győztes párt vezérét nem választják meg** elnöknek (miniszterelnöknek), mert az őt a kampányban előre toló politikai erőnek ez **nem érdeke**. Személye csak arra volt jó, hogy a választópolgár miatta leadja voksát a pártra, utána már nincs szükség rá. (A győztesen hazatérő Julius Caesart is az őt korábban megválasztó szenátus gyilkolta meg, tehát a módszer egyáltalán nem új, csak a módszerek finomultak.) Ez az eljárás a többségi demokráciával tökéletesen

egybevágh, hiszen a többség által választott párttól ez az aktus nem veszi el a hatalmat, hanem csak a párt **egy másik erőcentrumához** tartozó vezetőt emelnek fel. Ezt történt Medgyessy Péter leváltása idején, amikor a leváltott vezető helyére Gyurcsány Ferencet jelölték. Később Gyurcsány kényszerű távozásával sem írtak ki új választásokat, hanem őt leváltva Bajnai Gordonra testálták a hatalmat. Előfordul persze, hogy egy vezető nem tudja kitölteni a mandátumát, és helyette új vezető kiválasztása lesz szükséges. Ilyen volt az Antall József halálát követő helyzet, ahol Boross Pétert szavazta meg a többség miniszterelnöknek (ugyancsak nem írva ki idő előtti választásokat). Bármilyen okból történjen is a kényszerű vezetőváltás, az mindig megviseli a politikai közvéleményt, felforrósítja a hangulatot és új esélyeket kínál a szereplőknek.

Abból kell kiindulnunk, hogy bármilyen demokratikus is legyen egy rendszer, egy hatalommegosztási modell, az egyéni kvalitások, a vezetői személyiség és vezetői képesség (leadership) alapvetően határozzák meg az ország politikai vezetését, követett gazdaságpolitikáját, külpolitikáját és értékhangsúlyait. Több ellenzéki latolgatást is lehetett olvasni arról, hogy Karácsony Gergely volt a legesélyesebb arra, hogy az ellenzék közös miniszterelnök-jelöltje legyen. Politológusok úgy látták, hogy ellenzéki győzelem esetén a listavezető nem feltétlenül lesz majd miniszterelnök, sőt talán parlamenti képviselőiséget sem vállal, mert akkor elveszítené főpolgármesteri tisztségét, amit nélküle nehezen tudna újra elnyerni az ellenzéki pártszövetség. (Ez ugyan botránynak tűnik, okozna némi zúgolódást, de nem elképzelhetetlen.) Ezért – élve a demokratikus felhatalmazással - a győztes ellenzék bárki mást is megválaszthat miniszterelnöknek. Ez egyébként a mostani helyzetben is előfordulhat, hiszen az ellenzéki pártszövetség olyan miniszterelnök jelölttel indul csatába, aki mögött nem áll párt, így képviselői frakciója sem lesz. Vagyis győzelem esetén még annyi ereje sem lesz, mint a fővárosban Karácsony Gergelynek, aki a Párbeszéd Párt elnöke.

Mi a legfontosabb tudnivalója egy vezetőnek?

A jó és a rossz vezető a történelemmel egyidős kategóriák. A hatalomért küzdők mindegyike jobb sorsot, jobb életet, nagyobb biztonságot stb. ígér azoknak, akik maguk fölé emelhetik. Egy stabil és komoly tartalékokkal rendelkező ország, ahol többségben vannak a közösség értékét átérző, az együvé tartozást legfőbb értéknek tartó polgárok, még tehetségtelen, ostoba, vagy éppen gonosz, korrupt, esetleg szenvedélybeteg vezetés esetén sem kerül végveszélybe. Egy gyenge és kiszolgáltatott, szomszédjai által szorongatott és gyenge belső kohézióval megáldott országot is sikeres korszakba kormányozhat egy nagyon felkészült, a lehetőségekkel élni tudó és határozott, tettekre kész vezetés. Ezen a skálán nagyon sok féle képlet található, ezért néhány alapvetést tisztáznunk kell, mielőtt elemzéshez látnánk. A politikai vezetés minden esetben figyelembe kell, hogy vegye a vezetettek alapvető kívánságait és érdekeit, de legalább annyira a környezet által kínált lehetőségeket és korlátokat is! Ha nem teszi, rövidesen távoznia kell. A hatalom demokratikusan, választások útján megszerezhető, de mind a hatalomgyakorlónak, mind az alávetetteknek tisztában kell lennie vele, hogy:

- 1.** A hatalom mindig **csoportokban** gondolkodik, csoportokat akar mozgatni. Minél nagyobb a mozgatható csoport, annál nagyobb a hatalom. A világhatalom az egész világon szeretne uralkodni. A csoport bizonyos elkülönülő közös tulajdonságokkal rendelkező egyedekből, alrendszeréből áll. Ez megkülönbözteti más csoportoktól. Ahol a különböző csoportok egységes mozgatására képes hatalom épült ki, ott a hatalom **vagy integrálta** a csoportok érdekeit, **vagy szétzilálta** őket, hogy létbiztonságuk fenntartását csak a hatalom további elismerése garantálja.
- 2.** A csoportok felett **tartós uralmat** csak a csoportokat jellemző legfontosabb tulajdonságok elismerésével, megerősítésével lehet gyakorolni. Az egyik legfontosabb ilyen rendszer az **anyanyelv**. Az anyanyelv ellen a hatalom csak akkor képes hatékonyan fellépni, ha más csoportok ebben támogatják és a támogatók extrém számbeli túlsúlyban vannak a felszámolandó anyanyelvű közösség tagjaihoz képest. Ez a hatalomgyakorlás azonban tartós feszültségek forrása, és az első adandó alkalommal az elnyomott csoportok ki akarnak menekülni az ilyen uralom alól.

3. A hatalom az anyanyelven kívül **más csoportképző tulajdonságokkal** is számol. E tulajdonságok (bórszín, vallás, kultúra, társadalmi helyzet, történelmi csoporttudat, életmód) **szelektív jutalmazásával vagy büntetésével** a nagyobb homogén csoportot alrendszerre tördelheti és sikeresen gátolhatja meg, hogy a nagy csoport egységesen forduljon ellene.

4. A fentiek a birodalomépítés alapjai. A birodalmak jellemzői, hogy többféle **nyelvű** és **kultúrájú**, gyakran bórszínű és életmódú csoport közös érdekeit testesítik meg, és mindig a birodalmat alkotó összes csoportot igyekszik a valamiért kikíváncozó csoporttal szembeállítani (pl. az Orosz Föderáció küzdelme a csecsen szeparatizmus ellen).

5. Csak az az uralom lehet tartós, ahol az uralom alá tartozás gyakorlati előnyökkel is jár, és a **hatalomgyakorlás nem lesz** az alávetettek egyik jelentős csoportjánál sem **elviselhetetlen**. Ahol a hatalommal kiegyezni képtelen csoportok erősek és más csoportok részéről is támogatottak (akár az országon kívülről is), ott az uralom bizonytalanná válik és politikai, hatalmi, gyakran területi és strukturális változások érlelődnek.

6. Csak az a hatalom képes uralmát konszolidálni és sokáig fenntartani, amely **nem szigetelődik el** környezetétől. Ellenséges hatalmak gyűrűjébe zártan csak a legnagyobb területű, népességű és védelmi potenciálú államok képesek fenntartani az őket vezető hatalmi rendszert, de azok is csak ideig-óráig.

Magyarország helyzete

Hazánk az elmúlt 100 év európai változásainak legnagyobb vesztese. Annak a politikai erőnek, amely az ország vezetésére vállalkozik, tisztában kell lennie azzal, hogy a térség legtörékenyebb, területi és nemzetiségi-szomszédsági kérdésekkel leginkább megosztott országát kell egyensúlyi helyzetben tartania, ahol a fejlődés feltételeinek megteremtése az elmúlt száz évben szinte mindig csak külső hatalom segítségével sikerülhetett.

A trianoni területi veszteségek és a magyar lakosság mintegy egyharmadának idegen országok joghatósága alá kényszerítése szinte kínálta a magyarnak megmaradt hatalomnak a legnagyobb csoportképző lehetőséget: a döntéssel elégedetlenek nagy, közös csoportja élére állt a mindenkor magyar kormány. Mindenki, aki a trianoni döntéssel elégedetlen, az igazi magyar, aki minden szenvedést vállal az újraegyesítés nagy célja érdekében. Ez a csoportképző erő elég nagy volt a területi veszteségek utáni talpra álláshoz, de a részérdek háttérbe szorítottsága miatt ez a nagy rendszer nehezen alkalmazkodott a bonyolult nemzetközi helyzethez, nehezen oldotta fel a politikai és gazdasági elszigeteltséget, és amikor szuverén politikát lehetett folytatni, azt nem tudta megtenni nagyhatalmi támogatottság nélkül. Vagyis a belső struktúrák csak **külső támogatás mellett** adták meg a rendszernek azt a belső támogatást, amely az uralom zavartalan gyakorlásához nélkülözhetetlen volt. A magyar belső viszonyok nem tették lehetővé azt a külső elfogadottságot, amely lehetővé tette volna, hogy mint Svájc, kimaradjon a második világháborúból (is).

Országunk geopolitikai helyzete nem változott, a Trianon óta tartó történelmi kényszerek továbbra is érvényben vannak. Továbbra is két világhatalom köztes zónájában vagyunk. NATO csatlakozásunk a biztonság garanciáját adta, egyben azt is kijelölte, hogy országunk bármely nagyobb tömbök közötti katonai konfliktus részese lehet. A rendszerváltást levezénylő erőket már nem határozta meg a területi revízió gondolata és kényszere, így minden gazdasági és politikai elvárás, amely az új, atlanti erőközpontból jött, azonnal teljesítettek. EU-s tagságunk új kényszereket és lehetőségeket is hozott. A felszínen megszűnt elszigeteltségünk, a nemzeti érdekérvényesítés sok – leginkább virtuális – eredményt hozott (pl. kettős állampolgárság). Gazdasági helyzetünk lassan konszolidálódott és környezetünk is lassan felismerte az együttműködési kényszert (V4). Országunk gazdaságilag szinte teljesen hozzáért az Unió gazdaságához, kereskedelmünket több mint 80%-ban uniós államokkal (elsősorban Németországgal) bonyolítjuk le. Ez a politikai, gazdasági és katonai szövetségi rendszer kevés önálló politikai mozgásteret enged a mindenkor magyar kormánynak. Bankjaink, biztosító-

társaságaink, nagyvállalataink 2010-re döntő többségben külföldi kézben voltak. Magyar kézben csak a földvagyon és az állampolgárok, magyar vállalatok kezén lévő ingatlanvagyon (főleg lakásvagyon) maradt.

A kormányzati hatalom a törvény- és rendeletalkotásra redukálódott, illetve a maradék vagyonelemek kezelésére, adóztatására és bizonyos fenntartási, fejlesztési feladatok irányítására. A magyar vagyonelemek a térség többi országához viszonyítva kicsik voltak, a hazai tőkefelhalmozások a térségben nem voltak számottevőek. Még a leggazdagabb magyarok vagyona is elhanyagolható volt a szomszédos országok leggazdagabbjaihoz viszonyítva, a nyugati, ázsiai vagy olajtermelő országokról nem is beszélve. A magyar kormány hatalma és szuverenitása névleg teljes értékű, de olyan kényszer hatása alatt, hogy talán **hazánk a térség leginkább nagyhatalmi jóindulatnak kitett országa** (nagy államadósság, pénzpiaci területen a külföldi tulajdon meghatározó, energetikai kiszolgáltatottság, nyílt piacok, óriási külföldi hányad a termelő kapacitásokban, csapdahelyzet a határon túli magyarság okán stb.). A lakosság elvárása a kormányával szemben ennek a hatalmas függésnek a lazítása. Egy függőség-lazítási program azonban azonnali ellenreakciót vált ki az itt berendezkedett és profitot realizáló külföldi érdekeltségekből. Ha a külföldi érdekeket figyelembe vevő kormányzat kerül hatalomra (MDF, MSZP-SZDSZ), akkor rövidesen erős lakossági ellenállásra kell számítani. Ha a függetlenségi törekvések alakítanak kormányt (Kisgazdapárt, Fidesz, ill. verbális hatásában a MIÉP), akkor pedig erős intézményi és külföldi politikai ellenállás jelenik meg. A közéletet nagyon nehéz megtalálni, és a politikai küzdelemben erre nem is mindig van lehetőség. Az ország fejlesztése és egyensúlyban tartása nagy tapasztalatot és politikai tehetséget igényel. Ennek megszerzésére és gyakorlatba ültetésére a várható bel- és külpolitikai küzdelmek nem kedvezőek.

Geopolitikai helyzetünkből következik, hogy Magyarország vagy regionális középhatalomként vagy egy szövetség tagjaként képes legjobban fejlődni, ahol ez a fejlődés megfelel a népesség történelmi elvárásainak és igényeinek. Politikai tudatunkban mély tanulságként ülepedett le, hogy a Károlyi-kormány magát illúziókba ringatva várta, hogy a békekonferencia majd figyelembe veszi a magyar érdekeket. A trianoni veszteségek komoly óvatosságot alakítottak ki lakosságunkban a sorsunkat befolyásoló hatalmakkal szemben, így EU-s tagságunkat, noha a nagy többség támogatja, mégis bizonyos szempontból kritikusan nézi.

Uniós tagságunk története igazolni látszik ezt a kritikus óvatosságot. Hazánk is abba az ország-csoportba tartozik, amelynek nyugati megítélése nélkülözi a történelmi és kulturális ismereteket. Nehezen egyeztethetők össze a V4-et alkotó országok elvárásai és tervei a nyugati országok terveivel, fejlődési irányával. Ezért a V4 országok (néhány kisebb, V4-en kívüli térségi ország is) megpróbálják kihasználni a kereskedelemben és a névleges politikai függetlenségben rejlő lehetőségeket, hogy **saját életmódjukat megőrizve**, az Unió és a NATO biztonsági **garanciáit élvezve** utolérjék az EU gazdagabb országait, de legalábbis az uniós átlagot.

Ennek megfelelően **minden olyan politikai erő**, amely az ország helyzetével, történelmével, kultúrájával és lakói elvárásaival **nincsen tisztában**, azokat nem veszi figyelembe, az nem lehet sikeres vezetője Magyarországnak a nemzetközi térben. Ugyanis egy ország, amelynek ezeréves történelme, komoly szenvedéstörténete van, az nem bízhatja magát a pillanatnyi globális hatalom-politika kényére-kedvére. A magyar közösség túlélését, jólétét, egészségét és fejlődését az egyre szűkösebbé váló erőforrások miatt egyre nehezebb biztosítani. A föld túlnépesedése, a klimatikus változások, a szegényebb régiókból a gazdagabbak felé vándorlás gyorsulása alig tízmilliós népességünket kemény próba elé állítja. Vagyis, már a jelenlegi életszínvonal fenntartása is komoly nehézségekkel jár. Ha Eurázsia és az EU közötti **gazdasági-politikai küzdelem ütközőzónájában** nem keressük kitarotán a két óriás között nekünk **kínálkozó lehetőségeket**, akkor az országunkat is magában foglaló ütközőzóna minden hátrányát el kell majd viselnünk, annak előnyei nélkül. Ezért a tudatos választópolgárnak fel kell mérnie, hogy ennek a munkának az elvégzésére melyik politikai erő alkalmas, kinek milyen víziója van rövid és középtávra.

Mondd, te kit választanál?

Ez igen nehéz feladat, mert a választási küzdelemben az olcsó és demagóg eszközök dominálnak, komoly témáról legtöbbször szó sem esik. Vannak tabuk és olyan szavak, amelyek hitelteleníthetnek egy politikai erőt, mert olyan történelmi emlékeket idéznek fel, amelyek mély traumát jelentettek a nemzetnek. Az „antiszemita”, „náci”, „rasszista” szavaknak ma nyilvánvalóan nincs valódi tartalmi jelentése vagy valós veszélye a nemzetre nézve, mégis alkalmasak egy politikai erőt lejáratni, ellehetetleníteni. Az ilyen szavakkal való dobálózás gyakran kölcsönös, a két oldal egymást vádolja velük. Az ország lakosságának kb. 90%-a nem tudja, mit jelent a „homofób” kifejezés, mégis az egyik leggyakrabban használt lejárató jelző.

A választóknak még a nagyon érdeklődő és figyelmes része is **alig tudhat** meg valamit abból, hogy a választáson győztes párt **milyen politikát fog folytatni**. A kormánypárt – mondván: nem árulok zsákbamacskát – az eddigi politikájának folytatását ígéri. A kihívó pártszövetség pedig csak hatásosnak gondolt szép, de teljesen általános mondatokat ír azokhoz a témákhoz, amelyeket fontosnak tart. (Pl. a honvédelemnél olyanokat, hogy „az elvárható legmagasabb színvonalon védik meg katonáink a hazánkat”. Ebből sajnos legfeljebb annyi derül ki Magyarország honvédelmi doktrínájáról, szövetségi kötelességeinek teljesítéséről, hogy a párt a választási győzelme után vélhetően nem számolja fel a honvédséget.)

A programok hiánya megnöveli annak a lehetőségét, hogy (a nem létező) koherens **programok** elemzése **helyett** a pártok **VÉLT programjait értelmezze** az ellenfél. Vagyis a pártok kihirdetik a média felületeiken, hogy az ellenfél mire készül és azt megpróbálják elrettentően kritizálni a választópolgárok előtt. Pl. a kormány megvédi az országot a migránsoktól, míg az ellenzék be akarja engedni őket. Vagy éppen fordítva: a kormány korrump, de az ellenzék felszámolja a korrupciót. Az már nehéz és zavarba ejtő kérdés lenne, hogy az ellenzék hogyan kívánja felszámolni a korrupciót, amikor legalább annyi ellenzékhez köthető korrupciós ügy ismert, és rendszerszintű megoldás nem olvasható a pártprogramokban. Vagyis a tudatos és tájékozott választó nehéz helyzetben van, amikor megalapozott döntést szeretne hozni.

A választópolgárok csoportosítása a pártok egyik kedvenc kampányfeladata. A legfontosabb a lakóhely szerinti csoportok feltérképezése. A metropoliszok és az aprófalvak választói attitűdjei merőben különböznek. A természetközeli ember kapcsolatot lát a tevékenysége, a természet és a szükségletei között. Ezért a virtuális üzenetek, amelyek a médiából jutnak el hozzá, naponta szembe-sülnek a gyakorlati élettel és a tárgyi valósággal. A kisebbségi kérdések, amelyek a budapestieket csak marginálisan érintik, a falvak lakóinál létkérdéssé válhatnak. Ha ott az **egyetlen iskolával** baj van, akkor számára az oktatás tarthatatlan helyzetben van. A fővárosban a probléma azonnal kezelhető iskolaváltással, vidéken azonban ez szinte lehetetlen a lakóhely megváltoztatása nélkül. Addig, **ameddig a népesség mintegy fele falusias területen él, a konzervatív**, közösségvédő és fegyelmet ígérő, a nemzeti értékeket hangsúlyozó politikai erők **jó eséllyel nyerhetik** el a többség támogatását. A vidék meghatározó a választási győzelem szempontjából, mert közel 80%-ban nyerhető konzervatív szlogenekkel és politikával, míg a nagyvárosokban a nyugati életminta és a virtuális világ alakítja a választási attitűdöt. Érdekes, de a nagyvárosokban a lakótelepeken inkább baloldali választói attitűdökkel találkozunk, míg a kertés házas negyedekben inkább a konzervatív értékrend dominál. A nagyváros mindig modernebb, nyugatosabb, kommunikatívabb, míg a vidék inkább tradicionális, bezárkózó, nehezebben kiismerhető. Talán nem véletlen, hogy a nyugati felzárkózást szorgalmazó erők a városiasodás legfőbb támogatói, ahogyan az sem véletlen, hogy a kormány az utóbbi másfél évben komoly erőfeszítéseket tesz a vidékfejlesztés, a vidék élhetőbbé tétele érdekében (pl. falusi CSOK stb.).

2010 óta új ajánlatok jelentek meg a választói közegben, amelyek átrendezték a hagyományos választói attitűdöket. A kormányzat erős, és ma már tartósnak tekinthető **családtámogató rendszert** épített ki, amivel a **családos fiatal** felnőttek jelentős rétegénél **választási támogatásra** is számíthat. Ez gyakorlatilag **lakóhelytől szinte független**. Jelentős rétegek gondolják (talán joggal), hogy a

mostani kormány bukása esetén ezek a támogatások megszűnnek és akkor a családjukban mostanra megszületett 1-2-3-4 gyermek felnevelésénél már nem számíthatnak az állam segítségére úgy, mint amikor eldöntötték, hogy a gyermekeket vállalják. Látható tehát, hogy **a kormánypártok bizonyos választói csoportoknál tartós preferenciát építettek ki**. Ugyanakkor az ellenzék híveit teljesen elkésztette az olajozott kormánygépezet erőfölénye a pályázatok esetében, az önkormányzatok tőkeszegénysége, a kormánnyal ellenséges polgári és üzleti kezdeményezések nehezített pályája. Vagyis polarizálódó társadalom alakult ki, ahol a lakosság mintegy 55-45%-ban támogatja, ill. ellenzi a kormány politikáját. Ez az arány figyelemre méltó, hiszen jelzi, hogy nagyjából **a lakóhely szerinti megoszlás érvényesül a választási preferenciában** is. A pillanatnyi formaidőzítés és a nehezen megjósolható külső folyamatok fogják eldönteni a küzdelmet. Korábban a média-erő is nagyon fontos volt, mára azt hiszem, hogy a médiabirtoklás egyre kevesebbet számít.

A választók meggyőzésében a mostani választás során aránytalanul **nagy bizonytalansági tényezővel** kell számolnunk. A legfőbb bizonytalansági tényező a Covid-19 járvány. Nem is lenne éles politikai küzdelem, ha a szemben álló felek nem használnák ki a járvánnyal kapcsolatos félelmeket, indulatokat, kényszereket, statisztikai adatokat. Előre bocsájtom, hogy egy járványt lehet jól és rosszul kezelni, de ahhoz nyilvánvalóan hibbant elme és elvetemült gonoszság kell, hogy egy ország vezetőiről azt feltételezze, hogy népiirtásra használják fel a járványt. (A mostani kampányban többször is elhangzott, hogy a feltűnően sok idős elhunyt jól jön a kormánynak, mert kevesebb embernek kell odaadni a felemelt nyugdíjat. Tehát csalárdul emelik a nyugdíjat, ugyanakkor hagyják elpusztulni az idősek egy részét, hogy ne kelljen akkora összeget rájuk fordítani. Szerencsére ez nem a hivatalos kampány része, hanem néhány ostoba megmondóember egyéni akciója lehet.) Mégis, a járvány túl nagy kommunikációs lehetőség mindkét oldalnak, hogy magát mutassa be a lakosság oltalmazójának, hatékony szakértőnek és a másik oldal fogyatékoságait kidomborítsa. Nem tudjuk, hogyan alakul a járvány, de az **oltásokhoz** való – lassan **vallásossá** váló – viszony mélyen behatol a lélekbe és képes a választási preferenciák megváltoztatására. A legkirívóbb eset az oltatlanokkal való bánás, az ő szankcionálásuk. A kormányzat csapdahelyzetben van. Ha enged az oltatlanok teljes szabadságát követelőknek (és nem kötelezi oltásra pl. a tanárokat) akkor felelőtlenül kockáztatja a lakosság életét. Ha elrendeli a kötelező oltást (amit most Ausztriában készülnek megtenni), akkor az oltatlanok és oltásellenesek teljes sokaságát fordítja maga ellen a választások előtt alig három hónappal. Ez legalább kétmillió szavazó, amelynek jelentős része kormánypárti szavazó lehet. Ezzel szemben az ellenzék visszafogottan nyilatkozik az oltásokról, mert nem akarja saját oltás-elleneseit maga ellen fordítani, de teljes erővel fordul a „kétes hatású” vakcinák ellen, vádolva a kormányt, hogy emberkísérleteket folytat orosz és kínai vakcinákkal. (Már senki sem emlékszik arra, hogy a kínai és orosz vakcinák érkezésekor még nem voltak elérhetőek a nyugati készítmények, így az EU többi államával szemben hazánk legalább két hónapot nyert, ami a járványgörbén meg is látszott.) A járvány biztosan a kampány része lesz, nagy szerepe volt az utóbbi másfél évben a választói attitűdök legalább csekély átrendezésében és további szerepe is lehet, főleg, ha új és veszélyesebb hullámok indulnak el, amelyek a választás előtt komoly változásokat kényszerítenek ki.

Milyen kampánytémák várhatók?

A járvány kezelésén kívül van néhány olyan terület, amely jelentősen szólhat bele a választások kimenetelébe. A kormány a **migráció** megállítását domborítja ki, miközben az ellenzék – a nyugati liberális igazodást szem előtt tartva – ezt általánosságban bírálja, de jól felfogott érdekében nem akarja a bevándorlást kampánytémává tenni. Ugyanis a lakosság túlnyomó többsége elutasítja az ellenőrizetlen bevándorlást, míg az EU irányvonalát hangsúlyozó ellenzék itt nem akar szembe menni sem a választói akarral, hiszen komoly szavazatvesztést kockáztatna, sem nyugati támogatóival. Itt a frontok elég merevek, de leginkább a kormány érdeke, hogy a témát ébren tartsa és (akár ellenzéki elszólásokkal, félreértelmezésekkel is) bizonyítsa, hogy hatalomváltás esetén azonnal lebontanák a kerítést és elárasztanának bennünket a bevándorlók.

Az előző választások kormánypárti sikerterméke a **rezsicsökkentés** volt. Az ellenzék igen sikerületlen kritikával élt, többnyire hiteltelen álláspontot képviselt. („Csak arra jó, hogy a gazdagok az uszodájukat fűtsék az olcsó energiával...”) A kormány azt kommunikálja, hogy megvédi a kisembert a hektikusan ingadozó, de többnyire brutálisan dráguló energiaártól, sőt, most már néhány alapélelmiszer áremelkedésétől is.

A választások örökös slágertémája az **egészségügy** és az **oktatás**. Itt mindenki szakértőbb a másiknál. A kritizáló, dicsérő, fizetést emelő vagy végveszélyt vizionáló hangok között nehéz eligazodni, ezért az a tapasztalatom, hogy ez a két téma **szakmailag** nem képes a választói attitűdöt érdemben befolyásolni, csak akkor, ha megjelenik valamelyik rendszerben a **lakossági fizetési kényszer**. Ilyen a **vizitdíj**, a **kórházi napidíj** és a **tandíj**. Ha ezek megjelennek valamelyik párt kínálatában, az hatékonyan mobilizálja a választók tömegét a javaslattevő ellen.

Nyugaton klasszikus és lényegi téma a **munkanélküliség**. A kedvezőtlen adatok képesek megbuktatni a kormányt, míg a javuló foglalkoztatás megtarthatja a hatalomban az ebben sikeres kormányzatot. Nálunk a nyugati helyzethez mérhetően **alacsony a munkanélküliség**, valójában munkaerőhiány van, így ez a kampánytéma csak annyiban van jelen, hogy az ellenzéknek illik vitatnia a kormány statisztikai adatait.

Mint hogy a kormány a nyugaton ma igen kurrens **nemi identitást, homoszexualitást és gender-ideológiát** megengedően kezeli, de a fiatalkorúak számára tiltja, az ellenzék nem nagyon tehet mást, minthogy szabadságjogok megsértésével vádolja a kormányzatot. A társadalom túlnyomó többsége azonban a kormánynál szigorúbban ítéli meg a témát, és valószínűleg még a súlyos büntetéseket kilátásba helyező tiltást is nagy többséggel szavazná meg a lakosság, ha módja volna rá. (Ahogyan a halálbüntetést is.) Ezért itt valószínűleg az ellenzék nem fogja erőltetni a nézetek ütköztetését.

Az ellenzék tehát a klasszikus ellenzéki témákat nézve nincs jó helyzetben, mert a kormány szinte minden területen szokatlanul jól teljesít, legalábbis a rendszerváltás óta megismert magyar kormányokhoz képest. Valójában ez a jó teljesítmény lehet a kormány Achilles-sarka. Szinte nincs olyan tevékenység vagy közösségi életjelenség az országban, ahol kormányzati szervezésbe, ellenőrzésbe, rendszerbe ne ütközne a választópolgár, de különösen a vállalkozó. A kormányzattal elégedetlen polgár vergődik, mert nem talál szinte semmilyen szabad és a kormányzattól nem befolyásolt területet. Ellenzékinek pályázatot nyerni, ha nem is lehetetlen, de a közvélemény szerint kisebb csoda. Ezért a frusztrált és neki kedvező választási témát nem nagyon találó ellenzék kézenfekvően fordul **minden kormányzat** gyenge pontjához, a **korrupcióhoz és a botrányokhoz**. Ez a két terület önmagában is képes kormányokat buktatni. (Legutóbb a cseh kormányt.) A választópolgár egyébként is úgy érzi egy idő után, hogy már túl hosszú ideje kormányoz a kormányzó párt, a választó már szinte mindent megkapott, amit várt tőle, így örömmel szákolná be azt is, amit a most még ellenzéki erők **ígérnek**. Meg sem fordul a választópolgár fejében, hogy el is veszítheti egy kormányváltással azt, amit most élvez. Ugyanis a költségvetés nem bőségszaru, ami képes **minden juttatást fenntartani** és továbbiakkal is **kiegészíteni**.

Mellesleg az **adóemeléssel** való fenyegetés szinte mindig jó táptalajra hullik a lakosság között, mert az közvetlen realitás, és sokakat ösztökél tiltakozásra. (Az internetadó pusztá lehetősége tízezreket vitt az utcára.)

És végül az értékrendről

- amit a választással elérni ugyan nem tudunk, de törekedjünk az annak leginkább megfelelő választani.

A kampánytémákat hosszan sorolhatnánk, de legfontosabb, hogy a gazdaság és szimpátia kérdésén túl **hogyan közelítsen egy keresztény ember az előtte álló választási lehetőséghez?** Én csak egy iránytűt látok. Nekem csak az a kormányzat felelhet meg, ahol **Istenhez tartozásomat** szabadon és **gúny nélkül** élhetem meg, ahol a körülmények nem kényszerítik ki belőlem nap mint nap, hogy

vallásom, Krisztus követésem a külvilág elől rejtendő, szigorúan magánügy legyen. Ahol a kormányzat számít a keresztény értékekre és a keresztény életszentség, a házasság szentsége elismert és deklarált érték.

A **család megerősítése**, gyermeknevelésre alkalmasabbá tétele, a gyermekek felneveléséhez a kormányzati segítség hozzáadása, oktatásuk támogatása a legfontosabb kérdések közé tartozik. Amelyik kormányzat bármilyen családelles lépést támogat, elősegít vagy kivált, arra én nem szavazhatok. (Nem vagyok maximalista, nem várom el, hogy azonnal betiltsanak minden abortuszt, de érzék el, hogy folyamatosan csökkenjen a számuk, érzék el, hogy a társadalom egyre inkább kerülendőnek és újra bűnnek tartsa.) Ne szankcionálja a homoszexualitást, de ne is tegye **példaképpé!** Ne tiltsa be a Pride-ot, de ne is támogassa, a kormánytagok ne vegyenek részt rajta. A nemek új munkamegosztását keresse, ne hirdesse minden téren a felcserélhetőségüket.

A **haza** fogalma ne legyen idegen tőle! A hazaszeretet, az **anyanyelv védelme**, a táj és a természeti környezet védelme hassa át a kormány minden tevékenységét. Tartsa a nemzet szerves részének a határon túli magyarságot, minden eszközzel próbálja elérni, hogy a hazai magyarság ne külföldit, elidegenedettet lásson kényszerűen leválasztott honfitársainkban. Keresse a nemzet újraegyesítésének elfogadható és békés módját, semmiképpen ne hatalompolitikai szempontok szerint közelítsen a határainkon kívülre szorult honfitársainkhoz.

Ilyen kormányzat alatt a magyar fejlődés garantált, noha tisztában kell lennünk azzal, hogy a világfolyamatok belső mozgatói az értékrendjében és lakóiban keveredett, **egységesülő világ** felé mozdulnak. A túlnépesedés miatt a nemzet egysége hosszú távon biztosan repedezni fog, de nem mindegy, hogy ezek a repedések mikor és milyen állapotban érik majd nemzetünk tagjait. Ma a nemzeti egység erősítése, a belső szolidaritás, a közös jövő építése, a belső békességteremtés létkérdés, nekünk napi feladatunk! A most előttünk álló választás csak négyévente visszatérő kitüntetett nap, érdemes miatta végig gondolni a fentieket és mindazt, amit én három előadásban tudtam csak elmondani.

Köszönöm a türelmeteket és a figyelmeteket!